

odvjetnik **DAMIR JELUŠIĆ**, dipl.iur.
Odvjetničko društvo Vukić, Jelušić,
Šulina, Stanković, Jurcan&Jabuka
Rijeka, Nikole Tesle 9/V-VI.
E-mail: immobilis@iskon.hr
Mob: 098 215983

ODGOVORNOST POSLODAVCA ZA PROFESIONALNI RIZIK KOD NAKNADE ŠTETE PRIČINJENE RADNIKU OZLJEDOM NA RADU ILI U VEZI S RADOM

1. UVOD

Profesionalni je rizik, po definiciji, onaj rizik koji radnik preuzima školujući se za određenu profesiju, zapošljavajući se u toj profesiji i obavljajući različite poslove u profesiji za koje se školovao. Drugotno, to je onaj rizik koji se registrira kada opasnost postoji, a sve su propisane mjere zaštite na radu poduzete, pa se još naziva i *prihvatljivim, preostalim ili rezidualnim* rizikom. Pravilnik o izradi procjene opasnosti¹ preostali rizik definira kao rizik od nastanka ozljede na radu, profesionalne bolesti i poremećaja u procesu rada preostao nakon primjene osnovnih i posebnih pravila zaštite na radu². U ovom ćemo članku tematizirati odštetnu odgovornost poslodavca za ozljede koje su radniku pričinjene na radu ili u vezi s radom, a mogu se smatrati posljedicom profesionalnog rizika kojeg s sobom nosi određena profesija, kroz prikaz normativne podloge i recentne judikature koja je zauzela pravni stav da za profesionalni rizik u obavljanju određene profesije odnosno zanimanja odgovara poslodavac.

2. NORMATIVNI OKVIR

Zakon o radu³ u svojoj XIV. Glavi, pod nazivom *Naknada štete*, normira da je poslodavac dužan radniku, ako radnik pretrpi štetu na radu ili u svezi s radom, naknaditi štetu po općim propisima obveznoga prava⁴, s tim da se pravo na naknadu štete odnosi i na štetu koju je poslodavac uzrokovao radniku povredom njegovih prava iz radnog odnosa⁵. Zakon o zaštiti na radu⁶, pak, definira da se mjestom rada i radnim okolišem

¹ Pravilnik o izradi procjene opasnosti (NN 48/97, 114/02 i 126/03)

² *ibid.*, čl. 4.

³ Zakon o radu (NN 137/04 – pročišćeni tekst i 68/05 – Odluka Ustavnog suda)

⁴ ZOR, čl. 109/1.

⁵ ZOR, čl. 109/2.

⁶ Zakon o zaštiti na radu (NN 59/96, 114/03 i 86/08)

smatraju sva mjesta i prostori pod neposrednim ili posrednim nadzorom poslodavca na kojima se radnici moraju nalaziti ili do kojih moraju dolaziti u tijeku rada⁷, te propisuje da poslodavac radniku odgovara za štetu uzrokovanu ozljedom na radu, profesionalnom bolešću ili bolešću u vezi s radom po načelu objektivne odgovornosti odnosno uzročnosti, a prema općim propisima obveznog prava⁸. Ergo, za štetu nastalu ozljedom na radu, profesionalnom bolešću ili bolešću u vezi s radom poslodavac deliktno odgovara radniku bez obzira na krivnju, po načelu kauzaliteta, te općim pravilima obveznog prava, pa se slijedom te činjenice, od odštetne odgovornosti može potpuno ekskulpirati samo putem dokazivanja kojeg od ekskulpacijskih razloga normiranih Zakonom o obveznim odnosima⁹, dakle ako dokaže da šteta potječe od nekog nepredvidivog uzroka koji se nalazio izvan stvari, a koji se nije mogao spriječiti, izbjeći ili otkloniti¹⁰, odnosno da je posrijedi bila viša sila, te ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao ni izbjeći, ni otkloniti¹¹, dok se djelomično može ekskulpirati ako dokaže da je radnik u svojstvu oštećenika djelomično pridonio nastanku štete¹². Slijedom navedenog, evidentno je da je na poslodavcu koji odgovara po načelu kauzaliteta teret dokazivanja postojanja kojeg od ekskulpacijskih razloga *in concreto* u intenciji potpunog ili barem djelomičnog oslobađanja od odštetne odgovornosti spram radnika.

3. RECENTNA JUDIKATURA O ODGOVORNOSTI ZA PROFESIONALNI RIZIK

Kako smo već uvodno napomenuli, u recentnoj su judikaturi sudovi zauzeli pravni stav po kojem za profesionalni rizik odgovara poslodavac, pa nastavno donosimo pregled nekoliko recentnijih odluka Vrhovnog suda u čijim je obrazloženjima taj stav jasno deklariran i manifestiran: **1.** *...Međutim, oslobođenje od objektivne odgovornosti za štetu u smislu odredaba čl. 177. ZOO je osnovano samo ako je šteta uzrokovana protupravnim djelovanjem treće osobe koja nije vezana uz opasnu djelatnost zbog koje je predviđena takva odgovornost. Ne smatra se trećom osobom osoba čije su radnje manifestacija rizika zbog kojeg se obavlja opasna djelatnost, pa radnja te osobe ne otklanja odgovornost osobe koja inače odgovara za štetu po objektivnom kriteriju. Zbog toga nije treća osoba ona osoba prema kojoj djeluje policajac obavljajući svoju službu. Dakle, radnja osobe prema kojoj je u konkretnom slučaju bila usmjerena intervencija policajca ne smatra se radnjom treće osobe u smislu odredaba čl. 177. ZOO, pa nije osnovan prigovor revidentice u tom pravcu. . . .* **2.** *...Nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo i to*

⁷ ZZR, čl. 6.

⁸ ZZR, čl. 15.

⁹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05 i 41/08)

¹⁰ ZOO, čl. 1067/1.

¹¹ ZOO, čl. 1067/2.

¹² ZOO, čl. 1067/3.

odredbe čl. 154/2. u svezi čl. 173. i čl. 174. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 - dalje ZOO) kada su utvrdili da je šteta za tužitelja nastala u vezi s opasnom djelatnošću. Policajac je prilikom redovnog obavljanja posla svog radnog mjesta izložen opasnostima koje mogu ugroziti njegov život i zdravlje, jer zbog prirode posla postoji velika mogućnost sukobljavanja s drugim osobama koje mogu postupati protupravno i ponašati se nasilno, a što predstavlja profesionalni rizik u obavljanju poslova tužitelja. Radi se o opasnoj djelatnosti za koju sukladno spomenutim odredbama odgovara tuženica po načelu objektivne odgovornosti. Neosnovano revidentica u reviziji ističe da je šteta tužitelju nastala krivnjom treće osobe. M. B., koji je na poziv tužitelja i M. K. odbio pokazati dokumente i fizički nasrnuo na njih, u ovom konkretnom slučaju ne može se smatrati trećom osobom. Radi se o osobi prema kojoj djeluje policajac u obavljanju svojih poslova pa njegovo ponašanje kritične zgrade ne otklanja odgovornost tuženice za štetu koja je nastala u vezi s opasnom djelatnošću, a koju je pretrpio tužitelj kao posljedicu ovog štetnog događaja. Stoga se neosnovano revidentica poziva na odredbu čl. 177/2. ZOO smatrajući da ju ponašanje vozača M. B., koga je tužitelj, u obavljanju redovnog posla, pokušao identificirati, može osloboditi od odgovornosti za štetu koja je tužitelju nastala u štetnom događaju 09. lipnja 2003.¹³ . . . 3. . . Zaključivši da tuženik kao poslodavac nije poduzeo sve mjere za fiksiranje rampe i omogućio njezino dizanje pod kutom od 90 stupnjeva, da predmetna metalna rampa predstavlja opasnu stvar, nižestupanjski sudovi su zaključili da postoji odštetna odgovornost tuženika, koja nije isključena radnjom treće osobe – vozača teretnog vozila koje je u pokretu zakačilo rampu – nižestupanjski sudovi su prihvatili tužbeni zahtjev, a time su materijalno pravo pravilno primijenili. Prema odredbi čl. 102/1. Zakona o radu ("Narodne novine", broj 38/95, 54/95, 65/95, 17/01, 82/01, 114/03 – dalje u tekstu ZR) – ako radnik pretrpi štetu na radu ili u svezi s radom poslodavac je dužan radniku naknaditi štetu po općim propisima obveznog prava, a odredbom čl. 174/1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 – dalje u tekstu ZOO) propisano je da za štetu od opasne stvari odgovara njezin imatelj, a za štetu od opasne djelatnosti odgovara osoba koja se njome bavi. U smislu odredbe čl. 177/2. ZOO imalac stvari oslobađa se odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivom radnjom oštećenika ili treće osobe, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. U konkretnom slučaju ta odredba se ne može primijeniti, jer se radnja vozača teretnog vozila koje je u vožnji zakačilo rampu ne smatra radnjom treće osobe, jer ona ulazi u profesionalni rizik posla za koji odgovara poslodavac, u konkretnom slučaju tuženik¹⁴ . . . 4. . . Sudovi nižeg stupnja s pravom su otklonili i prigovore tuženika da je tuženik isključivo kriv za nastalu štetu, odnosno da je šteta posljedica isključive radnje treće osobe, koju tuženik nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Već je rečeno da tuženik smatra da do štetnog događaja ne bi došlo da je tužitelj kao radnik – prodavač na benzinskoj postaji tuženika, zaključao prodavaonicu dok se nalazio izvan nje, jer je zaključavao prostor („gajbe“) s plinskim bocama. Sudovi nižeg stupnja su utvrdili da je riječ o benzinskoj postaji na kojoj je u smjeni radio samo jedan radnik i koja nije postaja sa samoposluživanjem, pa je po prirodi posla nužno da prodavač napušta zatvoreni prostor prodavaonice. U takvoj situaciji sudovi ocjenjuju da nije uobičajena metoda rada da prodavač svaki puta zaključa prostor prodavaonice kada ga napusti. Naprotiv utvrđuju da je uobičajeno da taj prostor tada ostaje otvoren. Tuženik u tijeku postupka pred nižestupanjskim sudovima nije ni pokušao dokazati da bi upozorio radnike da takva metoda nije dopuštena, tj. da prilikom svakog izlaska iz zatvorenog prostora moraju zaključati prodavaonicu. U takvoj situaciji sudovi nižeg stupnja su s pravom ocijenili da u postupanju tužitelja nije bilo propusta

¹³ VSRH Revr 169/2007-2

¹⁴ VSRH Revr 526/2005-2

u uobičajenoj metodi rada. I revizijski sud smatra da do štete nije došlo zbog radnje tužitelja kao oštećenika. Sudovi nižeg stupnja smatraju da u konkretnoj situaciji nije riječ ni o radnji treće osobe, koju tuženik kao poslodavac nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći i otkloniti. U pobijanoj odluci se navodi da tuženik nije poduzeo ništa radi zaštite svojih radnika i imovine od pljačke benzinske crpke, a što se u danim okolnostima, imajući na umu učestalost takvih djela, ne može smatrati nepredvidljivom okolnošću. Stajalište sudova nižeg stupnja da ovdje nije riječ o radnji treće osobe koja bi oslobađala tuženika kao poslodavca od odgovornosti prihvaća i revizijski sud. Benzinska postaja je objekt u kojem je s obzirom na prirodu poslovanja notorno da poslodavac drži i gotov novac. Oružana pljačka benzinske postaje, u kojoj strada radnik – prodavač, s obzirom na prirodu poslovanja, je rizik posla kojeg poslodavac može predvidjeti i čije posljedice može izbjeći ili otkloniti. Budući je utvrđeno da tuženik kao poslodavac nije poduzeo nikakve mjere zaštite svojih djelatnika i imovine, iako je riječ o objektu koji zbog prirode poslovanja predstavlja rizik iz kojeg može proizaći šteta za radnike, sudovi nižeg stupnja su s pravom otklonili tvrdnju tuženika da postoje pretpostavke za njegovo oslobođenje od odgovornosti, pozivom na čl. 177/2. ZOO-a. Odgovornost poslodavca, kako to ocjenjuju i sudovi nižeg stupnja, temelji se na čl. 15. Zakona o zaštiti na radu ("Narodne novine", broj 59/96, 94/96 i 114/03) prema kojem poslodavac odgovara radniku za štetu uzrokovanu ozljedom na radu prema načelu objektivne odgovornosti (uzročnosti), a prema općim propisima obveznog prava.¹⁵ . . . 5. . . U postupku je utvrđeno da je dana 19. srpnja 1987. godine na autobusnom kolodvoru u Osijeku, tužitelju koji je stajao pred ulaznim vratima autobusa, kojeg je trebao voziti za Zagreb, sleđa prišao V. N. i naglim pokretom ruke kemijskom olovkom tužitelju probio desno oko. Kazneni postupak protiv štetnika obustavljen je zbog njegove neubrojivosti. Po pravnom shvaćanju ovoga suda nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo utvrdivši da je tuženik na temelju čl. 6. Zakona o zaštiti na radu (Narodne novine 19/83, 17/86), koji je bio na snazi u vrijeme štetnog događaja, odgovoran za štetu koju je tužitelj pretrpio. Naime prema odredbi čl. 6. citiranog Zakona radna organizacija dužna je nadoknaditi štetu radniku zbog povrede koju pretrpi na radu, ali se svoje odgovornosti može osloboditi ako dokaže da je šteta nastala uslijed više sile, radnji ili djelovanja treće osobe ili krivnje radnika. Odgovornost radne organizacije bila je objektivna (po načelu uzročnosti), tj. poslodavac je odgovarao bez obzira na svoju krivnju. Suprotno stajalištu tuženika, prema pravnom shvaćanju ovoga suda, povreda na radu vozača autobusa nije samo ona koju pretrpi u autobusu, nego i pri obavljanju svih radnji koje po redovnom tijeku stvari spadaju u djelokrug njegovih poslova i predstavljaju cjelovit tehnološki proces. Stajanje pred ulaznim vratima autobusa prigodom ulaska putnika u autobus, koji je tužitelj trebao voziti, predstavlja radnju u okviru redovnih i uobičajenih zadataka vozača autobusa, pa se šteta koju tom prilikom pretrpi smatra povredom na radu. Neosnovano tuženik ističe, da ne postoji njegova odgovornost, jer je povredu tužitelju nanijela treća osoba. Po naravi posla vozač autobusa pri obavljanju posla nužno je izložen riziku uzrokovanja štete između ostalog i zbog toga što je u kontaktu s putnicima u autobusu, ili s drugim osobama na autobusnom kolodvoru pri obavljanju radnji u vezi s polaskom ili dolaskom autobusa, koje mu mogu svojim radnjama uzrokovati štetu, kako se to dogodilo i u konkretnom slučaju. Ta mogućnost uzrokovanja štete predstavlja profesionalni rizik ove vrste zanimanja, ali koji ne snosi radnik nego poslodavac, za koga se posao obavlja. Upravo stoga protupravni postupak štetnika V. N. ne smatra radnjom treće osobe u smislu čl. 6. Zakona o zaštiti na radu, u vezi s kojom bi tuženik bio oslobođen odgovornosti za štetu tužitelju¹⁶ . . . 6. . . Prvostupanjski sud je utvrdio, a koja utvrđenja prihvaća i sud drugog stupnja da je tužitelj zadobio povredu na radu dok je

¹⁵ VSRH Revr 536/2005-2

¹⁶ VSRH Rev 933/2004-2

obavljao posao kontrole putnih karata, kao kontrolor u autobusu tuženika kada ga je fizički napao jedan putnik koji nije imao putnu kartu kojom prigodom je tužitelj zadobio iščašenje između članka drugog na treći, četvrtog prsta lijeve šake time da je došlo i do oštećenja fleksorne tetive istog prsta, te da je bio podvrgnut i kirurškom zahvatu. Također je utvrđeno da je zbog zadobivenih povreda tužitelj trpio fizičke bolove jačeg stupnja dva dana, srednjeg mjesec dana, te lakog stupnja oko dva mjeseca, primarni strah srednjeg intenziteta da je bio za vrijeme napada, te sekundarni oko pet mjeseci za ishod liječenja, posljedica povrede da je invaliditet od 3%, te naruženost lakog stupnja zbog deformacije prsta i ožiljka. Na utvrđeno činjenično stanje i po ocjeni ovog suda je pravilno primijenjeno materijalno pravo, kada je uzeto da je tuženik odgovoran za štetu (čl. 6. tada važećeg Zakona o zaštiti na radu - "Narodne novine", br. 19/83, 17/86 i 47/89.). Naime, prema odredbi čl. 6. tada važećeg Zakona o zaštiti na radu poslodavac je dužan nadoknaditi štetu radniku zbog povrede, ako ne dokaže da je šteta nastala iz razloga koji ga oslobađaju odgovornosti (viša sila, radnja i djelovanje treće osobe i krivnja radnika). Dakle, poslodavac odgovara za štetu koju radnik pretrpi na radu zbog povrede po principu objektivne odgovornosti (uzročnosti), a može se osloboditi odgovornosti samo ako dokaže da je šteta nastala zbog više sile, radnje i djelovanja treće osobe ili krivnjom radnika. Ne stoji pozivanje tuženika da bi šteta nastala uslijed radnje putnika koji bi bio treća osoba, te da stoga nema odgovornosti tuženika za štetu. Radnja putnika u autobusu u odnosu prema poslu kontrolora nema karakter protupravnog djelovanja treće osobe, već predstavlja profesionalni rizik za koji odgovara poslodavac. Naime, putnik u autobusu se u smislu spomenutog propisa ne može smatrati trećom osobom jer se radi o osobi s kojom je tužitelj morao doći u dodir u obavljanju svog posla. Priroda posla koju obavlja tužitelj je takova da postoji mogućnosti nezadovoljstva putnika koji nemaju putnu kartu i od kojih se traži plaćanje kazne, a ako se radi o osobi sklonom nasilju tada je nasilničko ponašanje takovog putnika dio rizika kojemu se izlaže radnik koji obavlja posao kontrolora. Prema tome, putnici u autobusu se ne mogu smatrati trećom osobom, a krivnja putnika je u sferi događaja koji čini dio posla kontrolora koji je tužitelj obavljao. Ta radnja putnika nema karakter vanjskog događaja već se ima smatrati profesionalnim rizikom za koji tuženik odgovara¹⁷ . . . 7. . . Revizija je osnovana. U postupku je utvrđeno da je tužitelj kao radnik tuženika i baš vozač teretnog vozila doživio prometnu nezgodu na radu, a koju je prouzrokovao vozač teretnog vozila reg. oznake ... Lj.E., a što među strankama nije ni sporno. Sporna je odgovornost tuženika za štetu. Naime, tužitelj se poziva na odredbu čl. 73. tada važećeg Zakona o osnovnim pravima iz radnog odnosa ("Narodne novine" br. 34/91) po kojoj je poslodavac dužan nadoknaditi štetu koju radnik pretrpi na radu, ili u svezi s radom po općim načelima o odgovornosti za štetu. Drugostupanjski sud s obzirom na gore navedeni propis smatra da bi tuženik odgovarao za štetu od opasne stvari – automobila u pokretu – kao imalac opasne stvari (čl. 174/1. Zakona o obveznim odnosima "Narodne novine" br. 53/91, 83/93, 3/94, 7/96 i 112/99 – dalje: ZOO). Međutim, prema odredbi čl. 177/2. ZOO da se u ovom slučaju imalac stvari – tuženik oslobađa odgovornosti za štetu, jer je dokazao da je šteta nastala isključivo radnjom treće osobe. Napomenuti je da je i prema odredbi čl. 6. tada važećeg Zakona o zaštiti na radu ("Narodne novine" broj: 19/83) poslodavac dužan naknaditi štetu radniku zbog povrede, ako ne dokaže da je šteta nastala iz razloga koji ga oslobađaju odgovornosti (viša sila, radnja i djelovanje treće osobe i krivnja radnika). Dakle, poslodavac odgovara po principu uzročnosti (objektivna odgovornost) za štetu koju radnik pretrpi na radu. Pogrešan je pravni pristup suda drugog stupnja da radnja vozača teretnog vozila koji je skrivio prometnu nesreću ima karakter protupravnog djelovanja treće osobe, već se ima smatrati profesionalnim rizikom posla koji je obavljao tužitelj za koji odgovara poslodavac. Naime, u obavljanju posla

¹⁷ VSRH Rev 1330/1998-2

profesionalnog vozača, vozači po prirodi svoga posla dolaze u situacije da ih mogu ugroziti drugi vozači na cesti, pa u profesionalni rizik takovog posla, za koji odgovara poslodavac, spada i radnja drugog vozača koja je uzrokovala prometnu nezgodu¹⁸ . . . 8. . . . Revizija nije osnovana. Predmet spora je zahtjev tužiteljice za naknadu štete koju je pretrpjela na radu kao zaposlenica tuženika. Temeljem odredbe čl. 6. Zakona o zaštiti na radu (NN, br. 19/83, 17/86, 46/92, 26/93 i 29/94) poslodavac odgovara za štetu koju pretrpi zaposlenik na radu pri obavljanju svog rada ako ne dokaže da je šteta nastala iz razloga koji ga oslobađaju odgovornosti (viša sila, radnja i djelovanje treće osobe i krivnja radnika). Tuženik prigovara da nije odgovoran tužiteljici za štetu, jer je šteta nastala na način da je "kupac zadao tužiteljici (prodavačici) tjelesnu ozljedu, jer smatra da je šteta nastala djelovanjem treće osobe. Priroda posla prodavača je takova, da je pored ostaloga u obvezi i spriječiti krađu robe, radi čega postoji mogućnost nasilničkog ponašanja kradljivaca robe prema prodavaču i takvo ponašanje kradljivca robe ne može se smatrati radnjom treće osobe, već je to profesionalni rizik u obavljanju rada prodavača i ako se dogodi za njega odgovara poslodavac. Dakle, neosnovano revident prigovara da su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo odlučujući o odgovornosti tuženika za štetu tužiteljici¹⁹ . . . 9. . . . Radnja putnika u tramvajskom vlaku u odnosu na posao kontrolora nema karakter protupravnog djelovanja treće osobe, nego se smatra profesionalnim rizikom za koji odgovara organizacija odnosno poslodavac. (čl.6.) "Tužitelj u ovoj parnici traži naknadu štete koja mu je nastala zbog tjelesnih ozljeda što ih je dobio obavljajući dužnost kontrolora u tramvajskom vlaku kada ga je izudarao putnik Z.H. Sud prvog stupnja je utvrdio da je doista spomenuta osoba kao putnik u tramvaju izudarala tužitelja dok je obavljao dužnosti kontrolora karata, te da je imenovani pravomoćnom presudom u krivičnom postupku oglašen krivim zbog tog događaja, a tužitelju da je dosuđena naknada štete. U razrješenju ovoga spora treba primijeniti odredbe Zakona o zaštiti na radu ("Narodne novine", br. 19/83) koji u čl. 6. predviđa da su radna organizacija odnosno poslodavac dužni naknaditi štetu radniku zbog povrede, profesionalnog ili drugog oboljenja radnika ako ne dokažu da je šteta nastala iz razloga koji ih oslobađaju odgovornosti (viša sila, radnja i djelovanje treće osobe i krivnja radnika). Taj zakon se, naime, kao lex specialis treba primijeniti u konkretnom sporu. U dosadašnjem postupku je utvrđeno da je tužitelj, koji je u stalnom radnom odnosu kao kontrolor kod tuženika, prilikom pregleda tramvajske karte putnika Z.H. bio od njega fizički napadnut i koji mu je time nanio tjelesne ozljede. Po mišljenju ovoga suda, tuženik nije dokazao bilo koju od prije spomenutih okolnosti koje bi ga oslobodile odgovornosti za naknadu štete. U konkretnom slučaju šteta očito nije nastala zbog više sile, a po mišljenju ovoga suda nema ni protupravnog djelovanja treće osobe. Putnik, naime Z.H., ne može se smatrati trećom osobom u smislu prije spomenutoga zakonskog propisa jer se radi o takvoj osobi s kojom je tužitelj nužno morao doći u kontakt u obavljanju svoje dužnosti kontrolora karata, koja je neprimjereno reagirala upravo u svezi s obavljanjem povjerenog posla tužitelju kod tuženika. Priroda toga posla je naime takva da postoji mogućnost nezadovoljstva putnika koji nemaju ispravnu kartu, i od kojih se traži naplata kazne, a ukoliko se radi o nasilniku, tada je nasilničko ponašanje takva putnika dio rizika kojemu se izlaže radnik kojemu je povjereno obavljanje posla kontrolora karata. Zbog toga se putnici u tramvajskom vlaku ne mogu smatrati trećom osobom, a krivnja takve osobe u sferi je događaja koji čini dio tužiteljeva posla što ga je obavljao kod tuženika. Stoga radnja putnika Z.H. u odnosu na navedeni posao kontrolora nema karakter vanjskog događaja nego se ima smatrati profesionalnim rizikom za koji tuženik snosi odgovornost. Kako je sud drugoga stupnja u

¹⁸ VSRH II Rev 226/2000-2

¹⁹ VSRH Rev 1279/1999-2

razrješenju ovoga spora pogrešno protumačio prije navedeni zakonski propis, pogrešno je primijenio materijalno pravo, a zbog toga nije razmotrio žalbe stranaka na odluku o visini dosuđene naknade štete tužitelju²⁰ . . .

4. NEKA PROMIŠLJANJA O SVOJSTVU TREĆE OSOBE U KONTEKSTU EKSKULPACIJE POSLODAVCA TEMELJEM ODREDBE ČL. 1067/2. ZOO-a

Kako je razvidno iz citirane judikature, ista svojstvo treće osobe u slučajevima poslodavčeve odštetne odgovornosti za štetu koju radnik pretrpi na radu ili u vezi s radom tumači na prilično restriktivan način *in favorem* radnika, držeći da se trećim osobama ne mogu smatrati one osobe s kojima radnik dolazi u kontakt po prirodi svog zanimanja, istodobno s druge strane krajnje ekstenzivno obuhvaćajući profesije odnosno zanimanja kod kojih *de facto* i *de iure* isključuje bilo kakvu mogućnost poslodavčeve ekskulpacije temeljem gorenavedene zakonske odredbe što, smatramo, nije bila zakonodavčeva intencija i što u ovakvim slučajevima načelo relativnog kauzaliteta ustanovljeno zakonskom odredbom koja definira oborivu predmnijevu kauzaliteta u kontekstu odgovornosti za štetu nastalu od opasne stvari ili opasne djelatnosti u praksi transformira u načelo apsolutnog kauzaliteta po kojem se poslodavac uopće ne može ekskulpirati od odštetne odgovornosti spram radnika u parnicama radi naknade štete ove vrste. Naime, ako je u judikaturi zauzet stav da se pod profesionalni rizik za koji odgovara poslodavac može supsimirati i mogućnost da, kako je navedeno, putnik u tramvaju napadne konduktera ili da kupac u trgovini napadne prodavača i na taj im način pričine štetu na radu ili u vezi s radom, a da se štetnici koji izvrše te protupravne atake ne mogu smatrati trećim osobama u smislu odredbe čl. 1067/2. ZOO-a jer radnici koji obavljaju navedena zanimanja konduktera i prodavača po naravi svog posla moraju dolaziti u doticaj s putnicima i kupcima, odnosno da se njihove radnje ne mogu pravno kvalificirati protupravnim radnjama trećih osoba, tada se logično postavlja pitanje koja profesija u tom smislu sa sobom ne nosi profesionalni rizik i u kojoj se profesiji ne dolazi u kontakt s osobama koje radniku iz ovog ili onog razloga mogu pričiniti štetu na radu ili u vezi s radom, a da bi ih se moglo smatrati trećim osobama, te slijedom toga ekskulpirati poslodavca? Jer, i odvjetnika u uredu ili sudnici može napasti stranka ili protustranka nezadovoljna njegovim radom, i liječnika u bolnici ili ordinaciji može napasti pacijent nezadovoljan dijagnostikom, terapijom ili nečim trećim, i vodoinstalatera na radu može napasti klijent nezadovoljan načinom i kakvoćom popravka slavine i slično, pa smatramo da su sudovi

²⁰ VS RH Rev-2113/93

zauzimanjem ovakvog pravnog stava praktički eliminirali mogućnost poslodavčeve eskulpacije putem dokazivanja egzistencije eskulpacijskog razloga isključive krivnje treće osobe što je protivno kako duhu i smislu navedene zakonske odredbe koja normira eskulpacijske razloge egzistenciju kojih u konkretnom slučaju može dokazivati poslodavac u svojstvu odgovorne osobe, tako i načelu relativnog kauzaliteta, jer je jasno da se poslodavac u takvim slučajevima ne može eskulpirati pozivanjem na višu silu i isključivu/djelomičnu krivnju samog oštećenika kao na razloge za oslobođenje od deliktne odgovornosti spram radnika. U tom smislu držimo da je zakonodavčev propust, koji bi svakako *de lege ferenda* trebalo ispraviti preciznim normiranjem, u tome što odredbom čl. 1067. ZOO-a nije definirano koje se sve osobe u smislu iste imaju smatrati trećima, već je samo normirano da se osoba kojom se vlasnik poslužio pri uporabi stvari ne smatra trećom osobom²¹. *Argumentum a contrario*, svaka osoba kojom se vlasnik nije poslužio pri uporabi stvari se u smislu navedene odredbe može smatrati trećom osobom što, po našem mišljenju, dodatno osnažuje tezu o pravnoj dvojbenosti stavova zauzetih u citiranoj judikaturi. Smatramo da nije bilo opravdanog razloga da zakonodavac u okviru navedene odredbe ne definira koga se smatra trećom osobom kao što je to, primjerice, jasno definirano kod odgovornosti trećim osobama za štetu izazvanu motornim vozilima u pogonu²², što nije bio slučaj u Zakonu o obveznim odnosima²³ u čijoj odredbi čl. 178. nije bilo definirano tko se smatra trećom osobom kod odgovornosti u slučaju nezgode izazvane motornim vozilom u pokretu. Osim toga, iz uvodne je definicije profesionalnog rizika razvidno da je posrijedi onaj rezidualni rizik na kojeg pristaje sam radnik u trenutku odabira profesije kojom se namjerava baviti. On je, dakle, već u trenutku odabira svog životnog zanimanja svjestan profesionalnog rizika kojeg odabrana profesija po svojoj naravi i karakteru sa sobom nosi, te svjesno i dragovoljno pristaje na taj rizik, veći ili manji, ovisno o odabranoj profesiji i njenoj rizičnosti, jer je notorno da su, primjerice, zanimanja vatrogasca, policajca ili medicinskog tehničara zaposlenog na radiološkom odjelu kudikamo rizičnija od zanimanja čistačice, upravnog referenta ili web administratora. Shodno tome, po našem je mišljenju upitno treba li poslodavac, koji je zakonito sproveo sve osnovne, a ovisno o naravi posla i posebne mjere zaštite na radu sukladno odredbama ZZR-a, dakle učinio sve ono na što ga je zakonodavac normativno u zakonskoj i podzakonskoj formi obvezao da spriječi radnikovu ozljedu na radu ili u vezi s radom odgovarati i za štetu nastalu kao produkt profesionalnog rizika.

²¹ ZOO, čl. 1067/5.

²² ZOO, čl. 1069/5.

²³ Zakon o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/01)

5. ZAKLJUČAK

Kako rekosmo, sudovi su u recentnoj judikaturi, uključujući i najvišu sudsku instancu, zauzeli pravni stav da se osobe koje po naravi određenog zanimanja dolaze u kontakt s radnikom i u tom mu kontaktu iz nekog razloga pričine određenu štetu nastalu ozljedom na radu ili u vezi s radom ne mogu smatrati trećim osobama u smislu odredbe čl. 1067/2. ZOO-a, pa se poslodavac u parnici koju radi naknade štete protiv njega inicira radnik, a u kojoj spram istog u procesnom svojstvu tuženika temeljem odredbe čl. 15. ZZK odgovara po načelu kauzaliteta po općim pravilima obveznog prava, ne može s uspjehom ekskulpirati od odgovornosti dokazivanjem ekskulpcijskog razloga isključive krivnje treće osobe za nastanak štetnog događaja i posljedično pretrpljenu štetu, jer je posrijedi profesionalni rizik za kojeg, unatoč tome što je proveo sve propisane osnovne i posebne mjere zaštite na radu, odštetno odgovara poslodavac. Shodno tome, a u smislu poviše apostrofiranih pravnih dvojbi oko tog pravnog stava, smatramo da bi zakonodavac pri nekom budućem normiranju trebao precizno definirati tko se sve može smatrati trećom osobom u smislu navedene zakonske odredbe kako bi te dileme bile anulirane, a posljedično tome bilo i neupitno u kojim se slučajevima poslodavac može pozivati na isključivu krivnju treće osobe u intenciji ekskulpacije.